

Vykypěl, Bohumil

Jaroslav Popela (9.I.1923–9.III.2011)

Linguistica Brunensia. 2011, vol. 59, iss. 1-2, pp. 269-270

ISBN 978-80-210-5507-0

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115182>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

[e] „Intermediate Cambodian Reader“ by Franklin E. Huffman, Yale Linguistic Series, Yale University Press, New Haven, 1972, S. i-viii, 1–502, veröffentlicht in *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, Band 127, Heft 2, 1977, 446.

R1978

[a] „Modern Spoken Cambodian“ by Franklin E. Huffman, Yale Linguistic Series, Yale University Press, New Haven, 1970, S. i-xiv, 1–451, veröffentlicht in *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, Band 128, Heft 1, 1978, 189.

[b] „Lao-English Dictionary“ by Allen D. Kern, Vol. 1: i-xxiv, 1–616 pp, Vol. 2: Seiten 617–1223, Consortium Press, The Catholic University of America Press, Washington, D.C., 1972, veröffentlicht in *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, Band 128, Heft 1, 1978, 190–191.

Poděkování

Tato studie vznikla pod záštitou *Střediska pro interdisciplinární výzkum starých jazyků a starších fází jazyků moderních* (MSM 0021622435) na Masarykově univerzitě v Brně a díky grantům GAAV č. IAA901640805 a MUNI/21/BLA/2011.

Václav Blažek
blazek@phil.muni.cz

Jaroslav Popela (9. I. 1923 – 9. III. 2011)

9. března letošního roku odešel další představitel generace, která žila ve světě, kde smysl vědecké práce by ještě zřejmý, – jazykovědec Jaroslav Popela.

V českém prostředí se nezdá stává, že lidé, na které by se nemělo zapomínat, jsou zapomínáni. Tak to bylo i s Jaroslavem Popelou, který se ani nedostal do domnělých dějin české lingvistiky (srov. *Kdo je kdo v dějinách české lingvistiky*, ed. J. Černý a J. Holeš, Praha 2008). Není tomu nakonec příliš divu, uvážíme-li, že Popela žil svůj obecnějazykovědný život v rusistickém inkognitu, byv tichým pracovníkem na poli jazykovědy. Narozen 9. ledna 1923 v Olomouci, studoval v Praze a v Olomouci, zejména u Pavla Trosta (svého váženého učitele, jak mi napsal v jednom dopise) a u Vladimíra Skaličky. U Skaličky také v roce 1950 napsal doktorskou disertaci, v níž velmi podnětně domýšlí pražskou typologii (srov. B. Vykypěl, *Jaroslav Popelas Beitrag zur Prager Sprachtypologie*, Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity A 55, 2007, s. 27–35). Zaměstnán byl nejdříve v semináři obecné a srovnávací jazykovědy Filozofické fakulty Palackého univerzity, pak od roku 1954 na Vysoké škole ruského jazyka a literatury v Praze a nakonec od roku 1960 až do svého penzionování v roce 1988 na rusistice Filozofické fakulty Karlovy univerzity. V roce 1966 se habilitoval z obecné jazykovědy se zřetelem k slovanským jazykům.

Popela snad nevytvořil teorii, která by otřásla lingvistickým světem v samých základech. Přesto jsou nejméně jeho texty velmi inspirativní (srov. Popelovu bibliografii in *Libellus memorabilis Jaroslao Popelae, linguistae diligentis, octo et octogenario ab amicis oblatus*, ed. V. Boček, B. Vykypěl, Brno 2011, s. 39–43). Tak se například vyplatí přečíst si jeho příspěvky k problému slovních druhů, kde mezi jiným ukazuje typologickou determinovanost slovních druhů, na niž se obvykle zapomíná (srov. J. Popela, *K slovním druhům v češtině*, *Slavica Pragensia* 4, 1962, s. 129–137, *týž*, *K podstatě slovních druhů*, *Slovo a slovesnost* 30, 1969, s. 230–241), nebo jest doporučit jeho končízní text o vztahu myšlení a jazyka, mimochodem napsaný pozoruhodně nezávisle na době (srov. J. Popela, *K otázce vlivu jazyka na myšlení*, in: *O marxistickou jazykovědu v ČSSR*, ed. J. Horecký, Bratislava 1974, s. 166–169). Bez pochyby nejdůležitější Popelův příspěvek lingvistice ovšem představují

jeho typologické texty: jednak už zmíněná raná disertace, jednak série textů z osmdesátých a devadesátých let, v nichž Popela řeší mnohdy otevřený bod pražské typologické teorie.

Jaroslav Popela zemřel nedlouho poté, co ho několik přátel pozdravilo malým sborníčkem vydaným k jeho 88. narozeninám. Bude jim po něm smutno. *Pax tibi, linguista diligens!*

Bohumil Výkypěl

Wolfgang P. Schmid

(*25. 10. 1929, Berlin; †22. 10. 2010, Friedland)

Po maturitě začal Wolfgang P. Schmid studovat teologii na církevní vysoké škole v Berlíně-Zehlendorfu. Zakrátko ale studium teologie opustil a přešel do Tübingen, kde zahájil studium srovnávací jazykovědy. Dostává se zde do kroužku soustředěného kolem Hanse Kraheho, předního specialisty na poli indoevropské onomastiky, zejména pak hydronymie. Z Kraheho žáků je to právě Wolfgang P. Schmid, kdo později mimořádně úspěšně rozvíjí ideje svého učitele. Nicméně v první dekádě své publikační činnosti se zaměřuje na nejrůznější indoevropská témata, mezi nimiž dominují indo-iránské jazyky. V polovině 50. let úspěšně obhájuje disertaci o názálních prezentech v indoiránském slovesném systému. Práce mu vynese cenu filozofické fakulty Univerzity v Tübingen. Zde zůstává až do roku 1964, kdy na krátko odchází na univerzitu v Innsbrucku. Ale už v roce 1965 je osloven staroslavnu univerzitou v Göttingen, kde je mu nabídnuta katedra obecné a indoevropské jazykovědy.

Jeho první publikovaná studie vychází v roce 1955 v proslulém 'Kuhnově' *Zeitschrift für Vergleichende Sprachforschung auf dem Gebiete der Indogermanischen Sprachen*. Týká se ortografických pravidel oskického písma. K italské problematice se vrací po deseti letech článkem o starolatině nápisu na zlaté sponě z Praeneste (1965c), naposledy pak až téměř o čtvrtstoletí později, když analyzuje 'vulgarismy' už ve staré latině (1989i). Sedm prací věnuje též řečtině (1962a, 1962b, 1982a, 1988a, 1988b, 1988c), dvě hetitštině (1973b, 1979c), všimá si však i reliktových jazyků Středomoří: mesapského (1960a, 1965e), thráckého (1987d) a fryžského (1993d).

Ještě během 50. let se začíná zabývat baltskými jazyky, etymologií jejich slovní zásoby i gramatickou strukturou. Baltská problematika mu záhy učaruje natolik, že favorizovanou indoiránsčinu zatlačí na druhé místo v míře pozornosti. V roce 1963 publikuje svou habilitaci „Studie k baltskému a indoevropskému slovesu“ (1963c). Z velkého množství studií a recenzí věnovaných baltské problematice bychom vyzdvihli monografii věnovanou vymírajícímu dialektu z Kuršské kosy (1989g), plus tři články o téže tématu (1983a, 1995a, 1995c), a Schmidovo originální řešení identifikace tzv. 'narewského dialektu'. Jde o spisek zhruba 200 slov zpravidla baltské etymologie s polskými ekvivalenty, připsaných rukou do staré modlitební knihy, ve kterém byl spatřován kmenový dialekt středověkých Jatvingů. Schmid (1986i) toto poněkud romantické vysvětlení odmítl a ukázal, že pravděpodobněji jde o jidiš východobaltských Židů, popsaný nejlépe ve Vilniusu. To by nejspíše vysvětlovalo vysoký podíl germanismů ve spisku.

Až v polovině 60. let se začíná naplno věnovat také onomastice, zejména pak té baltské. Svým způsobem mu tuto disciplínu odkázal jeho učitel z Tübingen, Hans Krahe, který roku 1965 umírá. W.P. Schmid po něm převzal též vedení Archivu hydronym (*Archiv für Gewässernamen*) a série *Hydronymia Germaniae*, přejmenovaná roku 1985 na *Hydronymia Europaeae*. Už od roku 1963 společně s Krahem vydával prestižní časopis *Indogermanische Forschungen*. Od roku 1966 vedl redakci sám. Na poli onomastiky se soustředí zejména na hydronymii. Přijímá koncepci Hanse Kraheho o 'staroevropské' (*alteuropäisch*) vrstvě evropských hydronym. Mělo by jít o dědictví nejstarších vln přistěhovalců přinášejících indoevropský jazyk do centrální, západní, severní i jižní